

KERKELIJK LEVEN

Wat leeft er in de zendingkringen der synodocraten? XII.

We moeten ook eens op de leeuur-kwestie letten. De Verkuyl, zoo hebben we pas hooren melden, is zoo maar door wat deputaten beschikbaar gesteld (hij heette nog dominee van Rotterdam) voor leeuurverspreiding, en zou dan in dienst staan van allerlei kerken. Onze correspondent, dien we verleden week beantwoordden, beweerde: het rapport van Batavia (bedoeld is: van de zendingdeputaten in Nederland?) is terzijde gelegd. Ja, dat zal wel. Wat al een feit is, kan je gevoeglijk ongerapporteerd laten: 't is toch al „zoo laat”. Maar als de jongste uitzending van de Verkuyl niet naar het Rapport is, waarnaar is ze dan wel? Soms naar de oude zendingsoorde? zouden we onzen inzender willen vragen. Dat zij verre.

Met die leeuurverspreiding staat het in het rapport-Batavia alzoo.

Het college van deputaten der samenwerkende kerken (allerlei dus) vormt een leeuur-raad. „Raden” kennen we erg veel in totalitaire staatsregelingen. Dan houd je alles in één hand; en de vrees, die enorme factor in de wereldgeschiedenis, houdt ze allemaal wel koest. Temeer, waar koest-zijn zoo gemakkelijk is. Verantwoordelijkheid afschuiven.

De leden van dien leeuurraad worden nu aangewezn door dat college van deputaten. 't Is dus de vraag nog, of iemand, die, laat ons zeggen, door de vier-formuleren-groep is uitgezonden na Verkuyl, er een plaatsje in krijgt. Hoe het zij, plaatsje of geen plaatsje, hij is geen dienaar van eenigen kerkeraad van een of andere zending kerk, maar knechtje van den leeuurraad. Allerlei kerken, zoo van twaalf-artikelen, hebben — althans via dien Raad, — over hem te kommandeeren. Formulier van bevestiging opbergen. Onderteekeningformulier, waarmee je soms ambtsdragers denkt te kunnen schorsen, kalm buiten werking stellen. Niet vertellen aan 't volk, dat is maar lastig. Verkuyl, leeuurdominee. Straks: wie volgt.

Doel van den leeuur-raad: leeuur uitgeven (!) en verspreiden voor de verkondiging van 't evangelie in HEEL „Indonesië”. Hoe verder de greep van de stakslagen-republiek reikt, hoe meer papier aan de kerken zal worden opgedrongen. Van der Vaart Smit had daar ook zoo'n handje van. Die zel in zijn blad „Evangelie en Volk” óók niet, dat hij N.S.B. was; hij is trouwens dood-onschuldig, nog steeds, volgens eigen zeggen. Kerkbodes, plaatselijk Regional? Neen, hoor. We gaan eerst de pluriformiteit der kerk invoeren, om alles daarna op één minimaal-belijdenis-formulier (twaalf artikelen) te kunnen herleiden tot één kerk. De pluriformiteitsleus is een prachtige leus, je krijgt er klinkklare uniformiteit van. Roomschen en vrijgemaakten en zulke extremisten willen uniformiteit van Trente of van Heidelberg of zoo iets. Maar de pluriformen-van-gister willen héden uniformiteit van Oslo of zoo.

Verder: de leeuurraad benoemt een CENTRALE leeuur-commissie. Centrum van 't centrum dus. De directeur van 't zendingcentrum in Baarn — zie ons Jaaroverzicht Handboek 1948 — kan dus gerust zijn: ze lijden hier niet aan een decentralisatie-complex. Of ze niet aan een centralisatie-complex laboreeren? Vraag dat niet; er is altijd een Gestapo, hoe die ook heeten mag op z'n Indonesisch.

Dit centrum-van-het-centrum richt nu een STICHTING CHRISTELIJKE PERS op. „Voor de kerk door de kerk”, ook de gelijkgeschakelde christelijke pers dus. Want de kerk is den staat onderworpen; en de staat is wijs: die gunt iederen kring de leus: voor den kring door den kring: 't is toch maar een leus. Aan de touwtjes trekt 'e n s l o t t e Djokja. De Verkuyl heeft, het staat er uitdrukkelijk bij, en onze correspondent moet ons maar eens duidelijk maken, of dat niet letterlijk zoo gebeurt: den arbeid der stichting nader uitgewerkt. Ze doet vast en zeker geen half werk; ze verzorgt de uitgave, het drukken, de administratie, den boekhandel, Mijn dominee, wat wilt u nog meer, om ontdomineerd te worden? Wilt u nog eens een rapportje voor den dag halen over „overgang tot een anderen staat des levens”? Artikel 12, of 13, meneer? De Vonkenberg is er secuur mee bekeken, destijds. En anderen. Maar de Verkuyl heeft geen last van zulke rapporten: ds Meyster zegt toch niets, en ds Bouwmeester ook niet; ze hebben elkaar gevonden in een bejegening-formule, dr Schippers ook. Ziet, hoe ze „ds” dr Verkuyl bejegenen, en de kerken, en het bevestigingsformulier.

Tot zoover het Rapport. De d e p u t a t e n, van Bavinck tot Duursema toe, hebben er niets anders tegen te pruttelen, dan dat er ook regionale leeuurraden k u n n e n gevormd worden. Wel, wel. Dat mag er nog veel. Merdeka, dat is vrijheid. Maar dan gerantsoneerd, want, deputaten haasten zich eraan toe te voegen, dat die regionale leeuurraadjes natuurlijk in NAUWE samenwerking met den centralen hebben te werken.

Meer hebben deputaten niet aan te merken. Duursema ook niet. Noch Van Renesse. Noch Munnik.

Noch Gilhuis, evenals Verkuyl te boek staande als dominee van Rotterdam. Noch Goslinga. Noch Pol. Noch Postema. Stille, overal.

Intusschen zit Van der Vaart Smit nog steeds in het kamp. Het tribunaal verwacht hem nog, of neen, een andere instantie. Hij leefde nu eenmaal daar waar de Canadeezen binnenkwamen.

Maar de Canadeezen kwamen op Java niet. En de oorlog is door Nederland DAAR verloren. En dus zien we daar gebeuren, wat Van der Vaart Smit hier niet klaar kon spelen.

En straks zegt de kerk, als hij straf krijgt: leve het recht.

En als Verkuyl gaat doen wat Van der Vaart Smit graag had gedaan onder Soekarno, dan zegt de kerk ook: leve het recht. O neen, dank de genade. Dat heeft ze al gezegd. In Eindhoven. En het Zendingblad zegt 't nog. En in Rotterdam zeggen ze, als ds dr Verkuyl sloop gaat voor deze leeuurverspreiding, en zoo voort: die leelijke Schilder, dat die dat nou allemaal in zijn blad zet.

Maar weerleggen de heeren het ook? Hoe meer ze wrokken, hoe minder ze argumenteeren. K. S.

het belang der kerk bij het gemeene-gratie-debat.

Herhaaldelijk hebben we in ons blad betoogd, dat het zelfs binnen het kader van een onnauwkeurig, niet-wetenschappelijk, populair spraakgebruik bepaald onjuist is, het vraagstuk van „Christus en cultuur” te typeeren als een vraagstuk van „gemeene gratie”. Op onderscheiden gronden vonden we aanleiding, uit te spreken, dat voor den „term gemeene gratie” bij scherpe, begripsmatige omschrijving van onzen geloofsinhoud geen plaats is, en zeker niet in den kuyperiaansen stijl, die „gemeene gratie” met „Algemeene genade” vereenzelvigt. Daarop komen wij niet terug.

Men zou echter kunnen vragen: maar wie staat altijd tot scherpe begripsbepaling gereed? Wie kan een taal voeren, die niet „los” van spraak is? Wie kan één blad zij schrijven, zonder in beeldspraak te vervallen? Kan niet in een zekere, wel onnauwkeurige, maar dan toch blijmoedig voor wat ons na den zondeval nog gelaten is dánkende omschrijving, het (overigens niet te fixceeren) totaal der gecumuleerde resten van de scheppingsgaven, en het „natuurlijk licht”, casu quo de aanwending daarvan, „genade” heeten? Mag men dan heelmaal geen stap meegaan met de remonstranten, die (blijkens de Dordtsche Leerregels) van „commune gratie” spraken, zoo vaak zij het hadden over het „natuurlijk licht”?

Ons antwoord op die gemeedelijke vraag is ditmaal niet gemeedelijk. Wij zeggen — en gelooven, dat hier leergeld betaald is — wij zeggen ditmaal: neen.

Want in de eerste plaats herhalen we: er is verschil tusschen „eenig natuurlijk licht”, dat „in den mensch residu is”, en het gebruik ervan. De eplek, die Kuyper er toe bracht, te roemen over „de gemeene gratie in wetenschap en kunst, heeft meer dan eens het verschil tusschen licht en licht-gebruik veronachtzaamd. Maar bij de vraag: w a t i s „g e n a d e”? komt het j u i s t óók op die onderscheiding aan, en dit niet in de laatste plaats.

Maar — afgezien van het tevoren gezegde — hebben wij nóg een bezwaar er tegen, het woord „gratie” e e n z i j d i g naar voren te brengen. We hooren in de laatste jaren nog al eens smalend spreken van „recht-lijnig” denken, en van „single track-theology”. Meestal hebben we dan eenige moeite, om „in de plooi te blijven”. En extra moeite kost het ons, wanneer we bepaalde schrijvers, die fungeeren als apologeten der gereformeerde nederlandsche synodes van 1942—1944 (ook nog na 1946) zien óptrekken tegen degenen, die niet de kinderen des verbonds (met uitsluiting van elke daarmee niet strookende zienswijze) voor wedergeboren hielden. We hooren deze apologeten soms toornen tegen het „rechtlijnig” en „enkel-spoor”-denken van hun opponenten. Maar zelf hebben ze moeten beloven (en juist aan die belofte is niets veranderd), dat zij niets zouden leeren, wat niet ten volle in overeenstemming was óók met die synodale uitspraak van '42, die zich moeite gaf heusch te verzekeren, dat men „onder ons” (gereformeerden waren bedoeld) dergelijke residuën in den mensch als dat „eenig licht der natuur” toch werkelijk met denzelfden naam betitelde als dien óók de remonstranten gebruikten: commune gratie.

Dit is nu eens óns te „recht-lijnig”. Dit doet óns denken aan een lijntje met enkel spoor. En wij verwijzen daarvoor naar hetgeen in ons blad te voren breeder dienaangaande betoogd is.

Nu meene men niet, dat deze kwestie niet meer is dan een aanleggenheid van terminologie, rakende een debat van geleerden. Beseft men niet, dat een er bij het volk „er in gehamerde term” heel het denken beïnvloedt, ook bij het volk? De zaak, die we bespreken, hangt met meer dan één belangrijk theoreem, niet alleen van methodologischen opbouw, maar ook van (volks) paedagogischen arbeid, samen. De gemeene-gratie-leer, die van „g e n a d e” haar uitgangspunt maakt, kiest daardoor voor haar probleemstelling haar uitgangspunt in wat na den val ons nog gelaten is. Daár maakt ze meer dan één fout:

a) ze moet (zonder hetgeen na den val geschied is te verwaarloozen!) toch naar hetgeen vóór

den val geschied is, terug, om Gods bedoeling te verstaan;

b) voorts: ze heeft het al maar over wat ONS (mensen) „nog” „gelaten” of „gebleven” is, alsof het om den m e n s c h ging, insteede van om God. Ze is dus meer anthropocentrisch dan theologisch;

c) en door in deze fout te vervallen, móet ze ook wel een derde nu begaan: ze gaat nu op schulddige wijze cultuuroptimistische geluiden uitzenden. Want de „natuur” (als te bewerken materiaal) is „ons” nooit „g e g e v e n”, doch alleen maar „ter beschikking gesteld” (zoosals de reederij het schip den kapitein ter beschikking stelt, maar dan: om er voor den reeder mee te werken, heusch niet als presentje).

L a a t God nu ons in de natuur opgenomen blijven, en laat Hij de natuur met ons voortbestaan, dan zegt de mensch, die z i c h z e l f „rijk” voelt om wat „hij” „had” (!): ik heb nog groote en ruime v e r g u n n i n g e n. De ander evenwel, die er niet aan denkt, arbeid geen lust te noemen, en leven geen feest, zegt toch op zijn beurt: pas op voor single track-theology: de mensch, die zichzelf een „a a n g e s t e l d e” van God voelt, kapitein op het schip van den eeuwigen Reeder, moet tot de erkenning komen: ik sta nog onder krachtige m a n d a t e n: er is nóg werk aan den winkel. Met de natuur (waartoe ik met mijn cultuurdrang) ook zelf behoort, zal nog een massa moeten gebeuren, óér de wereld vergaat, of liever: „óver-gaat” (in een andere bestaanswijze), en het mandaat, om als ambtsdrager Gods haar te „bewerken” in en buiten mij, dat is nog n i m m e r i n g e t r o k k e n.

Cultuur is dus een zaak van moeten. Ook zij viel onder het oude „gebod des levens”. „Leven” is hier te nemen in den breedsten zin. De uitdrukking beteekent niet: een kommando: leef; ook niet zoo iets als het bekende: „mensch, durf te leven”. Maar: een gebod, dat zelf het leven meedeelt, aan wie het houdt.

Daarom is de inhoud onzer cultuurroeping ook nooit bepaald door aanleg of smaak, alsof deze de normen stellen konden; want eerste goddelijke roeping is voor elk: gaaf en compleet te willen zijn, „teleios”-in den zin waarin Christus ons zegt: weest dan gij volmaakt, uit-gegroeid. En weliswaar heeft niet ieder in zijn natuur een natuurlijke „a a n s l u i t i n g” bij elk cultuurfenomeen; er is een verscheidenheid van aanleg, die niet directe schuld is. Maar geen d i r e c t e a a n s l u i t i n g in zijn aanleg voor een of ander cultuurveld (b.v. de muziek) te hebben, is nog wat anders dan zelf zich daarvan á f te sluiten. Nimmer worde de suggestie gewekt, als zou het mogelijk zijn, wél van uit de belijdenis den stijl voor het ééne, doch niet dien voor het andere „levensgebied” te ontwerpen. „Stijl” is altijd een zaak van het g e h e e l e gebouw, dan eerst van de deelen.

Wie over onzen levensstijl als calvinist werkelijk grondleggend kan spreken, die kan het vast en zeker óók over b.v. den kunststijl. De theist-belijder weet zich geroepen tot een werk- en taakaanvaarding in coöperatieve verbanden van doelcongruente normen. Want nooit heeft zij géén sociaal effect.

En, omdat de ballotage-normen van zulke coöperatieve gemeenschappen „eigen” d.w.z. distinctieve normen zijn, ontleend aan de goddelijke wet, die aan de gemeenschap der heiligen ter prediking en bediening is toevertrouwd, daarom kan deze belijder niet buiten de k e r k. Haar Hoofd is Koning over heel de wereld. Voleinder van de natuur in haar geschiedenis (ook zij toch doorloopt 'n geschiedenis, zoosals Rieckert terecht in herinnering bracht), Ambassadeur van God, die alle resultaten van het kosmisch ontginnings- en wervingsproces aan Gods voeten neer wil leggen, en dus Regent ook over de cultuur, en van haar organen Rechter en Herschepper. In „Hem” (Ef. 1:10) „recapituleert” God eenmaal alles.

Deze zienswijze geeft, gelijk men toe zal geven, geenszins voet aan de theorie, volgens welke de kerk zelf als zoodanig cultuurstaat is, of worden mag. Aan geen suggestie is hier voet gegeven, alsof de kerk, die altijd een te institueeren institut is (en die daarom, zoolang ze op haar qui vive is, ha a r k e r k - n a a m nooit vergeeft aan wat men soms ter kenschetsing van het christelijk samenleven in school, gezin, maatschappij, staat enz. valscheilijk „kerk als organisatie” noemt) rechtstreeks een cultureel institut zou wezen. Haar eerste taak is de trouwe dienst des Woords. En deze dienst des Woords is geen direct, in technische details tredend, cultuur-college van de kerk, vermomd als christelijke volksuniversiteit. Maar: die dienst des Woords stelt wél het gansche leven onder beloften en normen. En aan den kerke-lijk-ambtelijken dienst des Woords (d.w.z. de bediening van het „zaad der wedergeboorte”) heeft God rijke beloften verbonden: het geloof is uit het gehoor, en het gehoor door het Woord Gods. Het geloof werkt dan ook de w e d e r g e b o o r t e (art. 24 Ned. Gel. Bel.). En deze geschiedt dus in de kerk, die kinderen baart door het Woord. Zóó kan en moet en mag de kerk het huis zijn, waar de Geest-van-Christus de door Hem verworven genade-schatten uitdeelt, en vanwaar dus de „mensen Gods” uitstromen naar de breedten der aarde en de besognes van het menschenleven, om over dit alles uit te roepen en ook in eigen daad te stellen: de heerschappij van God, het Koninkrijk der hemelen.

Haar taak zal in déze dagen voornamelijk moeten zijn: het prediken van de wet als een van boven,

en dus als een zelf ge... volksge... en pla... weg, c... die in... 't imbr... en au... dete... delijk... de to... riode... aan P... sproke... me t... me n... lisme... wijs. O... de b e... beroep... pen w... z e t... zal zij... die des... theisti... zal tr... in nau... gratie... van „E... recht... formul... in één... de lijn... bouwde... christ...

In... we in... er eer... komt... „belof... niet... als tes... „op v... gres... opgema... verzoek... van B... op, w... redact... niqué... dezen... terlijk... zeker... U kri... vendie... den va... geven... dat v... comm... openg... de kla... en zie... Ruller... stig is... schrif... hiërar...

In... ontbra... ten n... we n... roerin... overlij... reggel... reken... genoe... genooc... en zu... positi... ren s... Het beschi... critiek... gehou... verga... en oo... aan e... schap... verge... volha... Gods... broed... het is... Wij... van t... danks... in de... kend,